CHRYŚCIJANSKAJA DUMKA

BIEŁARUSKI ČASAPIS — VYCHODZIĆ TRY RAZY U MIESIAC: 1, 10 i 20.

№ 6 (190) Vilnia, 10 lutaha 1939 h. Hod XII

CIAŽKI LOS KATALONII

Jak viedama, Hišpanija nia jość krajem adnalitym u sensie nacyjanalnym. Žyvuć tam, aprača samych Hišpancaŭ (Kastylcaŭ), Baski i Kataloncy. Ab Baskach pahavorym druhim razam. Ciapier bližej pryhledzimsia da Kataloncaŭ.

Katalonija ŭžo ad siamioch hadoŭ až da apošnich dzion była aŭtanomnaj, samastojnaj. Hetuju aŭtanomiju Kataloncy abjavili ŭ 1931 h., kali Hišpanija pierastała być manarchijaj. Pavadyr katalonskaha vyzvolnaha ruchu pałkoŭnik Masija staŭ tady na čale maładoj katalonskaj dziaržavy. U narodzie mieŭ jon poŭnaje padtrymańnie. Ale hetyja samastojnickija imknieńni Kataloncaŭ spatkali rašučaje spraciŭleńnie hišpanskich centralistaŭ, jakija choć i sami byli praciŭ manarchii, ale da nacyjanalnych mienšaściaŭ byli varožyja i žadali, kab u Hišpanii, choć-by i respublikanskaj, ale była adna ŭłada. Dajšło navat da taho, što hišpanskija pravyja centralisty ŭ 1934 h. zbrojna razburyli katalonskuju respubliku, a katalonski ŭrad aryštavali i pasadzili ŭ vastroh.

Kali-ž niekalki hadoŭ tamu ŭłada ŭ Hišpanii apynułasia ŭ rukach čyrvonych, tady Katalonija farmalna ŭznoŭ stałasia aŭtanomnaj. Kažam farmalna, bo faktyčna katalonskaj samastojnaści nie padtrymlivali tak-ža i čyrvonyja. Jany pryznavali katalonskuju samastojnaść nastolki, naskolki pryznali bałšaviki samastojnaść naprykład Biełarusi i inšych nierasiejskich krain. Heta znača, što na papiery, na słavach pryznajecca, ale na dziele nie dajecca, havorycca niezaležnaść, a tymčasam tam isnuje poŭnaja zaležnaść. I heta zrazumieła: marksysty faktyčna nie pryznajuć nacyjanalnaści i hetych nacyjanalnaściaŭ palityčnaj niezaležnaści. Takaja ich navuka i viera.

Kali-ž u Hišpanii vybuchła paŭstańnie nacyjanalistaŭ praciŭ marksystaŭ, praciŭ čyrvonych, u rukach katorych apynułasia ŭłada, Katalonija pajšła razam z čyrvonym uradam. Katalonija zrabiła tak nie zatym, što jana stałasia tak-ža čyrvonaj i ŭvieryła ŭ marksyzm, ale zatym, što na pravych nia mieła nijakaj nadziei, a ad levych spadziavałasia lahčej abaranić svaju niezaležnaść.

Ale i hetyja katalonskija nadziei akazalisia bieznadziejnymi. Siańnia ŭžo ŭsia Katalonija ŭ rukach nacyjanalistaŭ. Pavadyr paŭstancaŭ Franko vydaŭ dekret, jakim abjaŭlaje Hišpaniju adzinaj, niepadzielnaj i nacyjanalnaj dziaržavaj. Urad katalonski pakinuŭ rodny kraj i apynuŭsia na emihracyi.

Heny dekret pavadyra hišpanskich paŭstancaŭ hienarała Franka, kasujučy katalonskuju aŭtanomiju, pakazvaje varožyja adnosiny hišpanskich nacyjanalistaŭ da nacyjanalnych mienšaściaŭ u Hišpanii. Ci-ž z hetaha vynikaje, što Katalonija adračecca nazaŭsiody svajej samastojnaści i ŭžo nikoli jaje nie zdabudzie? Nam zdajecca, što nie. Toj narod, jaki maje svoj jazyk, svaju kulturu, svaju nacyjanalnuju i palityčnuju śviedamaść i jaki ŭžo faktyčna byŭ cełу rad hadoŭ samastojnym, najvyšejšych svaich nacyjanalnych i palityčnych ideałaŭ nia vyračycca nikoli i pryjdzie čas, kali ich zdabudzie. Nijakija dekrety nia žmohuć źmianić faktyčnaha stanu rečy, vynikajučaha z abjektyŭnych abstavin žyćcia narodu i z jaho niazłomnaj voli da samastojnaści.

Mnohija hazety pišuć, što Franko katalik i što jon u svajej nacyjanalnaj palitycy budzie kiravacca pryncypami chryścijanskimi. Voś-ža pakul-što ŭ jaho adnosinach da Kataloncaŭ hetaha nia vidać. Chryścijanstva pryznaje jak prava adzinki, tak i nacyi na jaje volu i samastojnaść. Ale jak tam u Hišpanii pojduć spravy dalej, — chutka ŭvidzim. A pakul-što možna tolki skazać, što kožny narod u svajej nacyjanalna-vyzvolnaj darozie pradusim pavinien apiracca na svaje ŭłasnyja: nacyjanalnyja, kulturnyja i ekanamičnyja siły.

„Chryścijanskaja Dumka“ razam z miesiačnikam „Z O R K A“ dla bieł. dziaciej kaštuje ŭ hod usiaho 3 zał. U składčynu jašče taniej: kali chto na adzin supolny adras źbiareć t r o c h padpiščykaŭ, dyk za try ekzemplary „Chr. D.“ płacić tak-ža 3 zał., heta znača: kožny padpiščyk z hetaj trojki atrymaje našu hazetu za 1 zał. u hod. Numar konta 63.

Ziemlarobstva ŭ daŭhoch—sialanie „zaciskajuć žyvot dziahaj“

Na sielska-haspadarčym froncie niama dabra. Ziemlarobstva ŭ daŭhoch, a sialanie nie dajadajuć. Pradskazańni ekanamistaŭ—haspadarnikaŭ zdziejśnivajucca. Jany ćvierdzili, što ceny praduktaŭ ziemlarobskaha pachodžańnia ŭstanoviacca na nizkim roŭni i tady, kali minuć hady haspadarčaha kryzysu. I nie pamylilisia. Ciapier ceny na zboža i skacinu takija nizkija, što daviali sielskaje haspadarstva da nieapłatnaści.

Kaliś havaryli i pisali, što kali sielanin vydziaržyć, pratryvaje čas najbolšaha haspadarčaha kryzysu, dyk za niekalki hadoŭ paśla hetaha zdužeje i pałažeńnie ziemlarobstva značna papravicca. Dziela hetaha ŭ 1934 h. vydany h. zv. kanversyjny zakon, jaki ablahčaje i paradkuje ziemlarobskija daŭhi. Ab hetym zakonie my ŭ svoj čas pisali šyroka i dakładna. Usie spadziavalisia, što ziemlarobstva majučy hetkija „palohki“ paśla kryzysu zmacnieje i zmoža spłačyvać svaje zabaviazańni. Ale, ahulna biaručy, hetyja spadziavańni nia ździejśnilisia. Praŭda, 1937 h. byŭ lepšy, ceny ziemlarobskaj vytvorčaści byli znosnyja, ale minuły 1938 h. nadziei nie apraŭdaŭ — ceny zboža i skaciny abnizilisia ŭznoŭ, dachody ŭ ziemlarobstvie źmienšylisia. Dziela hetaha abnizilasia i mahčymaść sialanstva spłačyvańnia daŭhoŭ. Jarmo daŭhoŭ nad sialanskimi haspadarkami pavisła ciažkaj zmoraj. A daŭhi sialanstva, jak abličajuć ekanamisty—haspadarniki, ciapier bolšyja, jak byli ŭ 1932 h. Ciapier sialanie ratujučysia ad licytacyi, kab spłačyvać staryja razłožanyja na raty daŭhi — pazyčajuć dzie mohuć hrošy i płaciać bolšyja pracenty ad zyskivanych za daŭniejšyja daŭhi. Hetkim čynam sialanstva spłačvajučy staryja daŭhi załazić u zadoŭžańnie novaje, jašče bolšaje.

Točnaha zadoŭžańnia sialanstva ŭ Polskaj Ričypaspalitaj niama. Ziemlarobskaja ahiencyja P.A.Z. padaje sumu 5 miljardaŭ zł., ale zaznačaje, što heta nia ŭsio, a ekanamist dr. Švirski ŭ „Rolniku“ prymaje za mahčymaje, što ziemlarobskija daŭhi siahajuć da 10 miljardaŭ zł.

Zrazumieła, što sialanie, majučyja daŭhi, jakija musiać spłačyvać pad pahrozaj licytacyi majemaści, zmušany „zaciskańniem žyvata dziahaj“— niedajadańniem — aščadžać, bo pry nizkich cenach ziemlarobskaj vytvorčaści sialanskija haspadarki nia mohuć narmalna vykarmić svajho haspadara z siamjoj i apłacić daŭhi dy padatki.

Statystyka pakazvaje, što spažyćcio ŭłasnaj vytvorčaści ŭ našych siołach źmienšyłasia i źmianšajecca dalej. U 1926—27 h. sialanie ŭžyvali na pražyćcio 39 pracentaŭ usiaho svajho dachodu, 61 prac. vytvorčaści pradavali. U 1935—36 h. sialanie ŭžyvali na svaje patreby tolki 32 prac., a pradavali 68 prac. svajej vytvorčaści. U 1928-29 h. z adnaho haktara ziamli sielanin mieŭ 149 zł. ahulnaha prychodu, a ŭ 1935-36 h. — 50 zł.

Hetak pradstaŭlajecca prychod u ziemlarobstvie u zaležnaści ad cenaŭ ziemlarobskaj vytvorčaści. A raschod u ziemlarobstvie, zusim niezaležna ad cenaŭ ziemlarobskaj vytvorčaści, trymajecca na svajej vyšyni: tyja samyja daŭhi, tyja samyja za daŭhi pracenty, stałyja padatki i ćviordyja ceny pramysłovaj vytvorčaści.

Dyk voś i budź mudracom, kab mienšym prychodam pakryć bolšy raschod. Nia majučy mahčymaści zbolšyć prychodu, sielanin źmianšaje, jak moža, raschody. Dziela taho, što nia moža sam źmienšyć pazyčanaha ŭžo doŭhu i za jaho pracentaŭ, nia moža źmienšyć padatkaŭ i abnizić cany nieabchod-

АД. СТАНКЕВІЧ

ХРЫСЬЦІЯНСТВА [5)] І БЕЛАРУСКІ НАРОД

(У 950-ыя ўгодкі Хросту Беларусі: 988/9—1938/9)

III

Хрысьціянства й народы; сьв. Уладзімер і хрышчэньне Русі: Украінцаў, Беларусаў і Маскоўцаў

Адносіны Хрысьціянства да розных народаў. Славяне і іх пісьменства. Апосталы славян Кірыл і Мяфод: іх праца і значэньне. Сьв. Уладзімер. Хрышчэньне: Украінцаў, Беларусаў і Маскоўцаў. Адкуль Уладзімер прымаў Хрысьціянства і адносіны яго да Апостальскай Сталіцы. Адзінства Хрысьціянства.

Лёгка дадумацца, што апосталы Хрысьціянства, нясучы ў сьвет Слова сьв. Эвангельля, нясьлі яго прадусім у мове і форме грэцкай і лацінскай, бо гэтыя мовы былі падставай, як ведаем, тагочаснага культурнага жыцьця на сьвеце. Нават Жыды, расьцярушыўшыся па ўсей грэка-рымскай дзяржаве, мову сваю старадаўную пазабываліся цалком і ўжо Біблію мусілі тлумачыць на мову грэцкую і ёй карыстацца ў сынагогах. Але апосталы гэтыя хутка напатыкалі народы, для якіх гэныя мовы былі ўжо няведамы, або прынамсі мала ведамы і да якіх прамаўляць і якіх вучыць і для якіх арганізаваць хрысьціянскае жыцьцё трэба было ў іх роднай зразумелай мове.

Гэтак і рабілася. Ужо ў II стаг. паяўляюцца пераклады сьвятых кніг на мову сырыйскую, у пал. стаг. IV — пераклады на мову абісынскую і готскую, у стаг. V — на армянскую, у VI — на грузінскую, у VII — на арабскую, а ў стаг. IX мелі ўжо ў сваей мове сьвятыя кнігі і літургію: пэрсы, туркі, хазары і іншыя.

Гэтага-ж самага трэба было і для славян і гэта сапраўды было роблена. Патрэбу гэтую для славян здаволіваюць вялікія сьвятыя апосталы Кірыл і Мяфод.

Паводле візантыйскіх і арабскіх пісьмень-

U Litoŭcaŭ

Uzrost dabyvańnia torfu. Jak abličajuć, u minułym hodzie ŭ Litvie vykapali torfu bolš, jak u minułych hadoch. I tak—u 1923 h. uva ŭsiej Litvie było dabyta 42 tysiačy ton torfu, 1931—110 tysiač, a ŭ 1938—180 tysiač ton, jakich vartaść da 4 miljonaŭ litaŭ.

Torf na paścilku. U minułym hodzie Pałata Ziamielnaj Haspadarki pastanaviła vykarystać torf na paścilku ŭ chlavoch. Hetkaja tarfianaja paścilka daść naturalny hnoj, što padymie ŭražajnaść pola i źmienša ŭvoz z zahranicy hnajoŭ štučnych.

Palepšańnie bulby. Taja-ž Pałata Ziamielnaj Haspadarki pašyraje novy hatunak bulby. Pašyraje jana hetu bulbu praz addzieły T-va „Lietukis". Cana: za kilo 2,75 litaŭ.

Litoŭski kansulat maje być adčynieny ŭ Vilni, a polski ŭ Kłajpedzie. Ab hetym miž litoŭskim i polskim uradam, jak padaje „Pat," užo viaducca pierahavory.

Svaboda pašyrać hazety. Polskaja presa pisała, što pavodle handlovaha polska-litoŭskaha dahavoru ad 27.I. sioleta buduć mieć svabodny dostup litoŭskija hazety ŭ Polšču, a polskija ŭ Litvu.

Novaje Litoŭskaje Navukov. T-va ŭ Vilni začvierdžana. Nadoviačy vilenski vajavoda zaćvierdziŭ statut novaha Litoŭskaha Navuk. T-va. Abšaram dziejnaści T-va jość usia Polšča a siadzibaj jaho — Vilnia. Mety T-va: a) dośledy nad žyćciom, kulturaj i historyjaj litoŭskaha narodu, b) dośledy nad terytoryjaj, što maje łučnaść z žyćciom litoŭskaha narodu ŭ daŭniejšych časoch i ciapierašnich z hledzišča jaje pryrody, etnohrafii, historyi, ekanomiki, statystyki i kultury, c) apieka nad mastactvam i litoŭskaj litaraturaj, d) dośledy, raźviććio i popularyzacyja navuk ahułam.

---

naj u sialanskaj haspadarcy pramysłovaj vytvorčaści i ŭsialakich inšych vydatkaŭ, jak leki i inš. — „zaciskańniem žyvata dziahaj,"niedajadańniem aščadžaje!

Heta vielmi pavažnaja sprava jakaja zvaročvaje ŭvahu palitykaŭ i navukoŭcaŭ, bo biez dabrabytu sialanstva nia moža być postupu ŭ ziemlarobstvie i ŭzrostu ahulnaha dabrabytu. Zacikaŭlenyja hetym kruhi pakazvajuć na patrebu zastasavańnia radykalnych sposabaŭ, jakija dali-b ziemlarobstvu nia tolki časovuju pomač, ale stvaryli b tryvałuju papravu. Słovam, sprava ŭnarmavańnia ziemlarobstva, a hetym i žyćcia sialanstva, vielmi aktualnaja. Biełaruskaje sialanstva hetaha ŭnarmavańnia, uklučna z nadzielam małaziamielnych i biezziamielnych ziamloj, čakaje ŭžo 20 hadoŭ. *p—k.*

Kab bolš čytać

Pavialičeńnie ličby čytačoŭ knižak heta sprava nia tolki narodaŭ kulturna bolš ci mienš adstałych, ale i takich pieradavych, jak anhličanie.

Anhlickaja knižka da niadaŭna była jšče vielmi darahaja i tamu pryvatna mała chto moh jaje kupić. Pataniec-ža zmahła jana tolki tady, kali-b pačała drukavacca adrazu ŭ vialikim mnostvie, stanoviačysia hetak užo nie pradmietam luksusu, a — artykułam pieršaj patreby. Za abniženńie cany knižki prad tryma hadami advažna ŭziaŭsia Mr Lane (łejn). Jon zasnavaŭ vydaviectva knižak. Hetak paŭstała viedamaja siahońnia seryja knižak pad nazovam „Penguin Books" (pingvin buks). Pieršaja knižka hetaj seryi vydrukavanaja ŭ ličbie 20.000 egzemplaraŭ razyjšłasia za kolki dzion. Losy dalšych knižak hetaj seryi byli jašče lepšymi. Hetak napr. letaś uvosieni vydadzienaja knižka „Europe and the Czechs" S. Grant Duff'a za adzin dzień razyjšłasia ŭ liku 50.000 egzemplaraŭ,a jašče inšaja — „Blackmail of War" G. Tabonis—za try miesiacy razyjšłasia ŭ liku 200.000 egz.

U čym sakret udačy hetaha vydaviectva?

Pieršaje — heta niespatykanaja dahetul tanina knižki ŭ no-

нікаў і дасьледчыкаў VIII—IX ст., славяне, яшчэ будучы паганамі, ужо мелі пісьменства. Пісалі яны тады знакамі, якія называліся «рысы» і «нарэзы», якія абазначаліся пры помачы вострай палачкі на дрэве, на дошках, на кусках кары, на каменьнях і служылі толькі для звычайных і неабходных запісаў і для варажбы.

Пазьней паяўляецца ў іх ужо нармальная абэцэда, так зв. «глаголіца», якая паўстала з абэцэды грэцкай пад уплывам гэных-жа славянскіх пісьменных знакаў—рысаў і нарэзаў. Глаголіца ў старадаўнасьці ўва ўсіх усходня-славянскіх народаў, а знача і ў Беларусаў, мела шырокае практычнае застасаваньне. Глаголіцай беларускія князі пісалі розныя граматы, дагаворы і іншыя дакументы.

Але абэцэда глаголіца была яшчэ дужа непрактычная, занадта складаная і цяжкая пры ўжываньні. Добра, відаць, гэта зразумелі апосталы славян сьвятыя браты Кірыл і Мяфод, калі яны, праняўшыся думкай несьці навуку Хрыста да славянскіх народаў, сьпярша прыступілі да перапробкі гэнай старой нязручнай абэцэды. І сапраўды, гэтыя апосталы стварылі абэцэду новую, славянскую, якая пасьля была прозвана «кірыліцай», бо апрацаваў яе фактычна Кірыл (будучы сьвецкім чалавекам называўся Кастанцін), які быў высока адукаваным і вучоным.

Браты Кірыл і Мяфод былі родам з Македоніі. Бацька іх Леў быў высокім грэцкім урадаўцам і пражываў у Македоніі ў горадзе Солунь (Тэссалёнікі). Македонія была густа заселена славянамі-баўгарамі і мясцовыя грэкі добра былі абзнаёмлены з баўгарскім языком. Добра яго зналі змалку і Кастанцін і Мяфод. Абодва, атрымаўшы добрае выхаваньне і высокую асьвету, да якой, як сказана, асабліва гарнуўся і якой асабліва адзначаўся малодшы Кастанцін, займалі высокія ўрадавыя становішчы. Аднак хутка пакінулі гэта ўсё, паступілі ў манастыр і пасьвяцілі сябе апостальскай хрысьціянскай справе.

У 861 г. у Кастанцінопаль (Царгорад) явілася пасольства з Хазарскай зямлі прысляць да хазар вучонага багаслова дзеля пашырэньня сярод іх хрысьціянства. Выбар паў на сьвятых братоў. Па дарозе да хазар яны затрымаліся

vym vydaviectvie: — za charošuju knižku, da 100 bačynaŭ, na zusim dobraj papiery, u charošaj stylizavanaj vokładcy płacić anhlicki čytač usiaho 6 pensaŭ, za katoryja moža kupić — dva śviežyja jajki.

Druhoje — heta dobry padbor źmiestu vydavanych knižak. Mr. Lane nie zabyvajučysia ab haspadarčaj staranie svajho pradpryjemstva zusim nie pahnaŭsia za lohkaj tandetaj. Naadvarot, pieršyja knižki jahonyja heta byli abo pieradruki najlepšych klasykaŭ (powieści, dramy) abo — apošnim časam—aryhinalnyja pracy na temy palityčna-hramadzkija i kulturnyja. — Nia dziva, što knižki hetak pastaŭlenaha vydaviectva pradajucca siahońnia ŭ Anhlii nia tolki ŭ kniharniach, ale tak-ža ŭ roznych kioskach, na vakzałach i navat u spažyvieckich kramach; knižka vydaviectva „Penguin Books" sapraŭdy stałasia artykułam pierśaj patreby.

Pačyn Mr Lane'a nie astaŭsia adasoblenym. Tematyka knižak „Pingvinavych" z kanieśnaści pavinna datasoŭvacca da intelektu masaŭ. Znajšoŭsia tady inšy vydaviec, Mr Gollancz (goŭlenč), jaki sarhanizavaŭ „Left Book Club" (Klub levaj knižki). 50 000 siabraŭ hetaha klubu za miesiačnuju składku, 2 z pałavinaj šylinga, dastajuć u hod 12 cennych knižak z haliny socyjolohii, ekanomii i palityki. Heta ŭžo davoli vialikija tamy, na dobraj papiery, z ćviordaj vokładkaj.

U praciŭvahu „Klubu levaj knižki" arhanizavaŭsia chutka „Right Book Club" (Klub pravaj knižki) na tych-ža asnovach, jak i papiaredni. Maje jon 25.000 siabraŭ. — Urešcie sarhanizavaŭsia i treci klub—„Book Club," jaki na tych-ža varunkach, jak i kluby papiarednija, sarhanizavaŭ 40.000 siabraŭ, jakim što miesiac dastaŭlaje vialikija tamy dobrych povieściaŭ, apraŭlenyja ŭ pałacianuju apravu. Jość užo kluby knižak navukovych, apisyvajučych padarožy, relihijnych i h. d.

A što takoje 2 z pałavinaj šylinga?- Heta cana najtaniejšaha biletu ŭ dobraje Londynskaje kino.

Ale što z usiaho hetaha dla čytača biełaruskaha?

Dla našaha čytača anhlickija prykłady nadta dalokija. Heta praŭda. Ale jany zusim nia toje, što „na viarbie jhruška." I biełaruskaje čytalnictva pavoli, ale systematyčna raźvivajecca. Zapatrabavańnie knižki na biełaruskim rynku ŭzrastaje. Ale hety pradukt duchovaj ježy—knižka—ŭ nas jašče nadta darahaja. Dyk anhielski prykład moža być vielmi karysny i dla nas, Biełarusaŭ. Adna tolki ŭvaha: u pahoni za „haspadarskimi" efektami nia puskać na rynak tandety. B. B.

Što pišuć hazety?

Ab hutarcy Hitlera z Bekam

Ab spatkańni i hutarcy polskaha ministra zahraničnych spraŭ Beka z niamieckim kancleram Hitleram eŭrapejskaja presa šyroka pisała i dalej piša. Anhielskija hazety miž inšym pišuć hetak:

„Kanferencyja Hitlera z Bekam była padzielena na dźvie čaści. U pieršaj havaryli ab polska-niamieckich spravach, a ŭ druhoj—ab ahulna eŭrapejskaj spravie. Kancler Hitler zapeŭnivaŭ, što *nia dumaje siłaj rabić źmieny ani ŭ Hdansku, ani ŭ Kłajpedzie* Hitler nia choča naciskać Polšč, kab jana pryłučyłasia da h. zv. praciŭkamunistyčnaha bloku. Na zajavu min. Beka, što Polšč nia ścierpić pastupku škiravanaha z Zakarpackaj Ukrainy praciŭ Polšču Hitler adkazaŭ, što *jon nia maje nijakaha ŭpłyvu na padziei ŭ Zakarpackaj Ukrainie.*

Dalej kancl. Hitler adznačyŭ, što *ŭnutrany razvał Savieckaj Rasiei za 2—3 hady ździejśnicca i tolki tady Niamieččyna budzie mahčy dumać ab čynnaj intervencyi*".

Hetak apisvaje hutarku kancl. Hitlera z min. Bekam anhielskaja presa. Zrazumieła, što heta nia ŭsio, bo tolki haloŭnyja skazy. Całaści z techničnych pryčyn pieradać nia možam.

ў Корсуні, дзе праз некаторы час бліжэй пазналі славянскі язык усходніх славян, які дужа быў падобны да баўгарскага. Тут яны найшлі Эвангельле і Псалтыр, напісаныя «па руску», гэта знача языком усходня-славянскім, які дзеля ўспомненых ужо варага-русаў называлі рускім. Напісаны яны былі найхутчэй глаголіцай.

Паяўленьне гэных пераводаў аб'ясьняецца тым, што сярод варагаў былі ўжо хрысьціяне добра знаючыя грэку і лаціну. Вось-жа яны, відаць, і зрабілі гэны пераклад.

Гэныя кнігі мелі вялікае значэньне ў далейшай працы сьвятых братоў. У той час у хрысьціянскай царкве панавала пракананьне, што царкоўнымі (касьцельнымі) языкамі могуць быць толькі тры: стара-жыдоўскі, грэцкі і лацінскі, а фактычна гэтыя два апошнія, як языкі двух галоўных вялікіх культур. У гэтым пракананьні выражалася фактычнае панаваньне гэных двух старых культураў, якія ня лічылі патрэбным рахавацца з языкамі народаў, якія стаялі культурна ніжэй. Вось-жа факт існаваньня Эвангельля і Псалтыра ў мове ўсходніх славян, а такжа факт існаваньня Службы Божай і сьвятога Пісаньня ў мовах многіх іншых усходніх народаў, аб чым мы ўжо ўспомнілі, павінен быў аслабіць у душы сьвятых апосталаў сілу гэнага пануючага пракананьня.

Навярнуўшы нямала хазараў на хрысьціянства, Кірыл і Мяфод вярнуліся ў Візанцыю. Па дарозе, каля таго-ж Корсуня (Херсон) яны знайшлі мошчы-рэліквіі (астанкі) мучаніка сьв. Клімэнта папы рымскага і прывязьлі іх у Візанцыю. Але чакала іх новая місія, місія сярод заходніх славян у Маравіі, куды яны і адправіліся каля 863 г.

Каб лягчэй было ім там сеяць зерне Праўды Хрыстовай, яны адправіліся туды, апрацаваўшы славянскую абэцэду і пераклаўшы на славянскую мову сьвятое Пісаньне і кнігі літургічныя, кладучы такім чынам моцныя асновы для далейшага пашыраньня хрысьціянства і агулам прасьветы на ўсіх славянскіх землях.

Такая праца гэтых апосталаў была цяжкой і небясьпечнай. Народ, разумеючы ў роднай мове слова Божае, валам ішоў за сваімі Апосталамі. А тымчасам караніліся ўжо там Немцы. Нямецкае духавенства для палітычных

Prastupak biełaruskich „kałchoźnikaŭ“

Maskoŭskaja balšavickaja hazeta „Socijalističeskoje ziemledielije“ padaje:

„Kałchoźniki“ ŭ Savieckaj Biełarusi pad upłyvam varožych elementaŭ parušajuć statut „kałchozaŭ.“ U mnohich miajscoch Biełarusi pryvatny nadzieł ziamli (harodčyk) pieravyšaje normu ŭstanoŭlenuju statutam, pry hetym mnohija „kałchoźniki“ majuć bolš, jak pa adnoj ułasnaj karovie, što taksama supiarečna z statutam.

Padajučy heta da viedama „Soc. Ziemled.“ zaklikaje savieckija ŭłady da baraćby z hetym „prastupstvam“ biełaruskich kałchoźnikaŭ, damahajučysia, kab kałchoźniki pradavali „lišnija“ karovy kaźnie i nia mieli bolš jak pa adnoj, a tak-ža zasiavali tolki pradbačany statutam harodčyk.

Charaktarystyka nac. mienšaściaŭ u Polščy

„Robotnik“ — orhan PPS — u № 32 z 1939 h. hetak charaktaryzuje „inarodcaŭ“ u Polščy:

1) U ŭkrainskim hramadzianstvie nastupiła byccam konsolidacyja. Pryhladajemsia na jaje z zacikaŭleńniem z pryčyny jejnaj zusim vyraznaj pavodle charaktaru „hitleraŭskaj orjentacyi.“ 2) Biełaruskaje hramadztva zmučana i ciapier nie vyjaŭlaje palityčnaj aktyŭnaści. Adnak za heta biełaruskija dziejačy całkom nie adkazyvajuć: polskaja palityka pavinna być śviedama, što historyja niaraz adsuvała jakujuś spravu na dalejšy plan, ale *tolki tymčasova*. 3) Žydy majuć svaju liniju. 4) Niemcy — aprača sacyjalistaŭ — padparadkavalisia ideolohičnaj treciaj Niamieččynie.

Śćviardžajučy „zmučanaść“ biełaruskaha hramadzianstva, „Robotnik“ nie padaje, čym jano zmučana i choča adnačasna abciažyć adkaznaściaj za hetkaje pałažeńnie i biełaruskich dziejačoŭ. Pany PPS — bolš objektyŭnaści!..

Vodhuk vysialeńnia Biełarusaŭ

„Беларускі Фронт“ piša: „Vysialeńnie z Vilni troch bieł. dziejačoŭ adbiłasia mocnym recham i ŭ niamieckaj presie. Krakaŭski IKC (20.I.) prynosić hołas upłyvovaha „Essener National-Zeitung,“ katory zmahajecca za pravy dla niemcaŭ u kožnaj dziaržavie, u jakoj jany žyvuć, a takža za pravy dla tych nac. mienšaściaŭ, katorych imknieńni dla Niamieččyny karysny. Pryhetym IKC kaža, što niemcy ŭvažajuć siabie za tvarcoŭ idei samaaznačeńnia narodaŭ i robiać z hetaj idei niejki niamiecki patent i manapol. Hetak „Essener National-Zeitung“ źmiaščaje artykuł pad zah.: „Biełaruskaja prablema ŭ Polščy“, u jakim naviazvajučy da vysialeńnia dvuch biełaruskich ksiandzoŭ i adnaho žurnalista z vilenskaha vajavodztva, buduje štučnuju biełaruskuju prablemu, jak kaža IKC, jakaja źjaŭlajecca ciapier „pradmietam žyvoj palityčnaj dyskusii.“ Pryhetym „Essener National-Zeitung“ adznačaje, što vysialeńnie troch pavadyroŭ biełaruskaha ruchu z Vilenščyny nie raźviaža biełaruskaj prablemy.

IKC na ŭsio heta adkazvaje, što ŭ niamieckaj hazecie najbolej kidajecca ŭ vočy ton. Heta nia jość ton kronikarskaj viernaj spravazdačy, ale ton, u jakim vyražajecca zdavaleńnie, što biełaruskaja prablema mahła-b pryniaści Polščy trudnaści. Z prykraściaj treba śćvierdzić, kaža ŭkancy IKC, što sposab hledžańnia adnaje z najbolej pavažnych i pašyranych niamieckich hazet nia jość adpaviednym sposabam hledžańnia dla polska-niamieckich adnosin.“

U kancy „Бел. Фронт“ pajaśniaje, što „Essener National Zaitung“ — heta orhan niamieckaha premjera Gerynga.

мэтаў накідала там славянам чужую нямецкую мову. А цяпер Немцы ўбачыўшы, што праца іх дарэмная, пачалі рознымі спосабамі змагацца з славянскімі апосталамі. Прыйшлося сьвятым братом нямала зазнаць ад нямецкага духавенства і фальшывых даносаў да Папы, і зьдзекаў, а нават і турмы ад нямецкіх уладаў за сваю апостальскую працу.

Урэшце, Папа Мікалай I († 867), каб даведацца, што сапраўды робяць гэтыя апосталы, выклікаў іх у Рым. Гісторыкі пішуць, што сьвятыя браты прыбылі туды на пачатку 868 г., калі Папам быў ужо Адрыян II. Цяжкія тут былі дні для апосталаў. Мелі яны і тут многа ворагаў. Аднак праўда зваявала. Папа аднёсься да іх дужа добра, справу разгледзіў і прызнаў слушнасьць за славянскімі апосталамі. Галава хрысьціянства мове славянскай прызнаў права ў сьвятынях хрысьціянскіх. Гэта быў выпадак, маючы вялікае гістарычнае значэньне як для жыцьця рэлігійнага, так і агулам для ўсей славянскай культуры.

Праца сьв. Кірыла і Мяфода была для ўсяго славянства сапраўды вялікай. Яна славянскі язык паставіла на роўні з гэбрайскім, грэцкім і лацінскім, у якіх толькі тады і можна было маліцца. Да гэтых такім чынам языкоў прыбыў і язык славянскі. Вось што аб гэтым казаў Папа Адрыян II, пацьвярджаючы працу славянскіх апосталаў: «Выдуманае Кастанцінам-філёзафам славянскае пісьмо, на якім належным спосабам узносіцца хвала Богу, мы пацьвярджаем і загадваем, каб у гэтай мове выкладалася верным навука і дзеі Госпада нашага Ісуса Хрыста, бо Божая ўлада вуча нас хваліць яго ня ў трох толькі языках, гэтак кажучы: «Хваліце Госпада ўсе народы, хваліце яго ўсе людзі». І апосталы, напоўненыя сьв. Духам, прапаведвалі веліч Госпада ўва ўсіх языках. І апостал Павал—гэтая труба Госпадава — нам паказвае, што кожны язык няхай славіць Госпада нашага Ісуса Хрыста на славу Айца. І ў першым пасланьні да Карынчыкаў ён даволі нас павучае, каб мы, гаворачы рознымі языкамі, тварылі Хрыстовую Цэркву. І сусім непрацiўна, ні веры ні навуцы Хрыста, калі будзе ў гэтым-жа славянскім языку чытацца і аб'ясьняцца сьвятое Пісаньне Старога і Новага Завету, належна пераложанае і вытлумачанае, адпраўляцца літургія ці іншае набажэнства, бо хто стварыў тры першыя языкі: юдэйскі, грэцкі і лацінскі, той стварыў і ўсе іншыя для большай славы сваей».

Z mižnarodnaj palityki

(„Niamiecki mir" na ŭschodzie — Italjanskaja bura na zachadzie)

U siaredniaj i paŭdzionna-ŭschodniaj Eŭropie apošnimi časami zapanavała ŭspakajeńnie, a na zachadzie padymajecca bura. Niamieckaja dyplamacyja padparadkavaŭšy ŭpłyvam svajej palityki Čechasłavaččynu, Vuhryju i zapuściŭšy h spadarčyja ŭpłyvy na Bałkany, dy naładziŭšy dobrasusiedzkija adnosiny z Polščaj i Litvoj, škiravała svoj nastup na eŭrapejski zachad dziela adabrańnia zamorskich kalonijaŭ, jakija ad Niamieččyny adabrany paśla suśvietnaj vajny.

Hety zvarot niamieckaj palityki z uschodu na zachad śćviardžaje palityčnaja pramova kanclera Hitlera, jaki 30 studnia siol. u niamieckim parlamencie zajaviŭ:Niamieččyna znachodzicca ŭ vielmi ciažkim haspadarčym pałažeńni, jakoje paŭstała z pryčyny adabrańnia ad jaje zamorskich kalonijaŭ. Pry hetym Hitler adznačyŭ, što kali Italija pačnie vajavać, dyk Niamieččyna vystupić taksama na vajnu razam z Italijaj supроć supolnaha voraha. A treba viedać, što hetym „supolnym voraham" źjaŭlajecca pradusim Francyja, z katoraj ciapier zaŭziata sporyć Italija za afrykanskija kalonii.

Z hetaha zusim jasna, što i nastup paŭstancaŭ u Hišpanii byŭ zahadzia ŭplanavany i pryhatavany nia tolki technična i vajskova, ale i palityčna. Bo zaniaćcie paŭstancami Katalonii pastaviła Francyju ŭ vielmi niavyhodnaje pałažeńnie. Praŭda, Francyja maje za saboj vialikuju i bahatuju Anhliju i moža spadziavacca na padtrymańnie Ameryki, ale z faktam akružeńnia Italijaj z hišpanskimi paŭstancami jaje z pabiarežžaŭ Mižziemnaha mora prymušana ličycca i šukać vychadu.

Na hety voś punkt ciapier najbolš naciskaje i niamieckaja dyplamacyja, zmušajučy zvarotu Niamieččynie zamorskich kalonijaŭ. Dziela hetaha-ž u siaredniaj i paŭdzionna — ŭschodniaj Eŭropie apošnimi časami zapanavała ŭspakajeńnie. Na hetym adrezku niamieckaja dyplamacyja robić ciapier „niamiecki mir"—naviazuje dobrasusiedzkija suadnosiny, zaklučaje handlovyja dahavory i navat pierahavarvajecca z rasiejskimi balšavikami.

Baćki Biełarusy! Vučycie svaich dziaciej čytać i pisać pabiełarusku!

Adziny i supolny rasiejski front

Adziny i supolny idejna-palityčny front usich Rasiejcaŭ (Vialikarusaŭ) paŭstaŭ užo hady dva tamu. Rasiejskija čornasociency na emihracyi i rasiejskija balšaviki ŭ SSSR stvaryli adnu „jedinuju—niedielimuju" rasiejskuju idejnuju całaść. Niadaŭnaje publičnaje vystupleńnie hienerała Dienikina zusim paćviardžaje supracoŭnictva rasiejskich „biełahvardziejcaŭ" z rasiejskimi balšavikami. U hetym vystupleńni hien. Dienikin zajaviŭ, što *„ŭ vypadku napadu Niamieččyny na Ukrainu spynilisia-b usie svarki miž biełahvardziejcami i balšavikami i ŭsie rasiejcy abjadnalisia-b dziela abarony* **SSSR** *(Rasiei)"*.

Za dva tydni paśla hetaj zajavy Dienikina, na schodzie Kamunistyčnaj Partyi ŭ Maskvie, sakratar partyi ŭ dakładzie ab palityčnym pałažeńni śćvierdziŭšy, što „ŭ savieckim sajuzie ukrainskaj prablemy niama" — zajaviŭ: *„Stalinskaja kanstytucyja hetuju prablemu vyrašyła na zaŭsiody. Ukraina jość nieaddzielnaj častkaj savieckaha sajuzu, a kali-b chto paprobavaŭ jaje addzialić, dyk jamu heta nia ŭdasca"*.

Hetak tvorać adziny i supolny idejny rasiejski front Rasiejcy pieršaj i druhoj Rasiei. Da ahulna-

---

Dr. Jadviha i Stanisłaŭ Hrynkievičy 3)

Štučnaje karmleńnie dziciaci

Kab małako karovinaje zrabić *najbolš padobnym da žanočaha*, treba jaho adpaviedna narychtavać:

U I-m miesiacy na adnu porcyju, značycca na adno karmleńnie, biarecca: 5 stałovych łyžak małaka, 5 łyžak stałovych vady, 1 łyžačka harbatniaja cukru. Usio heta, pastaviŭšy na ahoń, zavaryć, až pakul zakipić, a astudziŭšy da temperatury cieła možam davać dziciaci. Małako patrebnaje da henaje miašanki biarecca z adnaje z butelak zahadzia ŭžo narychtavanych (jak vyšej).

U druhim miesiacy lepš rabić druhuju miašanku: 6 stałovych łyžak małaka, 2 łyžki vady, 1 łyžačku cukru.

U trecim i čaćviortym miesiacy: 8 łyžak małaka, 2 łyžki vady, 1 łyžačku cukru.

Ad piataha miesiaca dzicia moža dastavać pa 10 stałovych łyžak čystaha małaka biez vady, krychu jaho asaładziŭšy.

Zamiest vady možna pačynajučy ad 5 - ha miesiaca brać advar jačmiennych ci aŭsianych krup, pracadziŭšy napierad hety advar.

Karmić hetkim sposabam: najlepš davać kožnyja 3 hadziny dniom: a 6 ranicaju, potym a 9-aj, 12-aj, 3-aj pa pałudni, 6-aj, 9-aj uviečary i 12-aj unačy.

Na kožnaje karmleńnie biarem małako z adnej z butelak upierad narychtavanych. Małako z butelki pieralivajem u čysty harščok i robim tak, jak było tolki što skazana. Nikoli nia možna brać astaŭšahasia, niedapitaha małaka i davać jaho na druhi raz. Małako, jak viedajem, moža chutka śkisnuć, dyk biaručy astatki porcyi mahli-b brać małako kisłaje i paškodzić hetkim čynam dziciaci. Nie karmić čaściej, jak kožnyja try hadziny. Pry štučnym karmleńni začastaja jada bolš moža paškodzić, jak pry karmleńni hrudźmi.

Pry štučnym karmleńni nahladajecca davoli časta abo volnaść abo zapiačeńnie. Kali niešta takoje zaciahvajecca, zaŭsiody źviarnucca da dochtara. U chacie mieć na ŭviecie, što lepš pry volnaści patrymać dzicia na dyjecie, čymsia karmić małakom. Kali dzicia maje volnaść i vanituje, a dochtar daloka, dyk tady: 1) dać chvoramu adnu łyžačku rycyny i 2 łyžački słaboje harbaty. 2) na trybušok pakłaści ciopły kampres. *Kampres zrabić hetak*: na pałavinu šklanki letniaje vady ŭziać dźvie stałovyja łyžki vodki. Namačyć u hetym kusok pałatna, vykrucić jaho dobra i pakłaści na trybušok, pasmaravaŭšy jaho upierad niejkaju niesalonaju kłustaściu—vazalinaju, lanalinaju, alivaju, smalcam, masłam. Na pałatno pakłaści kusok cyratki, abo kali niama ničoha takoha pad rukami, dyk možna ŭziać i kusok toŭstaha pałatna (najlepš zrebnina). Cyratka ci pałatno kab było vialikšaje za toj kusok pałatna, jaki my namačyli ŭ vodcy z vadoju. Na heta pakłaści

idejnaha rasiejskaha frontu dałučajecca i treciaja Rasieja.

Pieršaja Rasieja — heta kolišniaja carskaja, druhaja — balšavickaja, treciaja Rasieja — heta taja, što budzie paśla ŭpadku bal šavizmu. Pradstaŭniki hetaj treciaj Rasiei nakiroŭvajuć svaje nadziei na Hitlera. Nadoviačy adzin z hetych pradstaŭnikoŭ, danski hienerał Popov, pradstaŭnikom českaj presy padaŭ nastupnaje:

„Ja nia viedaju, u jakoj miery Ukraincy pryhatavalisia da baraćby z saviećkaj tyranijaj. Ale jak pryjdzie toj čas, to heta budzie pieršy ŭstup da stvareńnia novaj vialikaj Rasiei i budzie mostam dziela dalejšaha pachodu i akančalnaha stvareńnia federacyi volnych Rasiejcaŭ. Viedajem, što ciapier Niamieččyna jošć palityčnym centram usiaje hetaj spravy. My, danskija kazaki, imkniomsia da hetych faktaŭ razam z Ukraincami. Usie my jošć Rasiejcami i imkniomsia da vyzvaleńnia Rasiei ad saviećkaj ułady".

Hetak pradstaŭlaje budučyniu narodaŭ, što razsieleny na vialikich prastorach uschodniaj Eŭropy, adzin z pradstaŭnikoŭ treciaj Rasiei.

Słovam, front niepadzielnaj idejnaj rasiejskaj całaści, adnosna inarodcaŭ pad Rasiejaj, vielmi šyroki. Kamunisty, manarchisty i fašysty stajać za adno: za „jedinuju — niedielimuju" Rasieju.

Biełaruskaja chronika

Vysialeńni. Nadychodziać novyja viestki ab vysialeńni z h. zv. pahraničnaje pałasy. I tak vysieleny z Navahradzkaha pavietu Biełarusy: Mikałaj Lecko z v. Vierbica, Niehnievickaje voł., Pilip Karpovič z v. Papłavy, Niehnievickaje voł., Mikałaj Sielivončyk z Moŭčadzkaj voł., Monič Chviedar z v. Bajarskaja, Šocki Michał, Šocki Arsień i Maryja Łopockaja z v. Astašyn; Uładzimier Karaś i Uładzimier Macko z v. Muravany; Aleksandar Chinievič z v. Kožovo; Arsień Budziejko z v. Kaŭšoŭ

Lekcyja ab historyi Biełarusi. 29.I u Vilenskim Universytecie mgr. M. Škialonak pračytaŭ lekcyju ab pieršym peryjadzie historyi Biełarusi, h. zn. ab tym časie, kali Biełaruś była padzielena na paasobnyja samastojnyja častki (ad X da XIII stahodździa).

Lekcyja ŭ Bieł. Stud. Sajuzie. — 3.II adbyŭsia viečar pryśviačany biełaruskamu Słuckamu paŭstańniu z 1920 h. suproć balšavikoŭ. Lekcyju čytaŭ stud. B. Sieńko.

Viečar humaru. Bieł. Stud. Sajuz 28.I ładziŭ u Vilni viečar humaru.

Novy biełaruski ahranom. Na pačatku hetaha hodu atrymaŭ na Vilenskim Universytecie dyplom inžyniera-ahranoma Michał Kancelarčyk — siabra BSS.

Viečarynka. Vučnioŭski samaŭrad Vilenskaje Biełaruskaje Himnazii 4.II ładziŭ bieł. viečarynu.

Biełaruski Muzej raźvivajecca. Biełaruski Muzej im. Ivana Łuckieviča ŭ Vilni ŭściaž raźvivajecca. Za 1938 hod Muzej atrymaŭ ad roznych asobaŭ achviaraŭ i depozytaŭ rečami 165, apračа taho 331 manetu i 78 banknotaŭ. Lik ahladaŭšych Muzej za toj-ža 1938 h. dasiahnuŭ 5285 asobaŭ (u hetym 113 ekskursijaŭ). Dahetul u hod adviedvała Muzej nia bolej 5 tysiač asob.

Pieśnia biełaruskaja ŭzbahačvajecca. U kancy studzienia sioleta viedamy ŭkrainski kampazytar Hajvoronśkyj z Nju Jorku (Ameryka) zharmanizavaŭ i pryslaŭ u Vilniu kiraŭniku choru Biełaruskaha Studenckaha Sajuzu hram. R. Šyrmie 6 biełaruskich narodnych pieśniaŭ. Adna z ich „Oj zahudu, zahudu"—dla soprana solo i na miašany chor, a rešta — 5 pieśniaŭ— vałačobnyja — na miašany chor i paasobna na chor mužčynski i žanočy. Jošć heta pieśni: a) „Na Vialikdzień"— z Pružanskaha pav, b) „Idziom, pajdziom udol vulicy" — z Brasłaŭskaha pav., c) „Chodzić pava pa vulicy" — z Sakolskaha pav., d) „A ŭ lesku, lesku" — z Vialejskaha pav. i e) „A ŭ harodzie na pahodzie"— z Vialejskaha pavietu.

Z žyćcia Biełarusaŭ na emihracyi. Hazety padajuć novyja

---

vatu, flanelu, kusok ciopłaje chustki i abviazać usieńka pajaskom. Kampres musić być dobra zaviazany, adnak nie zatuha, kab nia mulaŭ cieła, nia ściskaŭ lišnie trybuška — inakš dzicia zvanituje kožnuju jadu. 3) zamiest małaka davać u praciahu dnia kožnyja dźvie hadziny miašanki z kurynym białkom pa 6—8 harbatnich łyžačak. *Miašanku henuju zrabić hetak*: białko z adnaho śviežaha kurynaha jajka raźmiašać z 6—8 stałovymi łyžkami pieravaranaje letniaje vady, dadaŭšy pałavinu łyžački cukru. Miašać datul, pakul usieńka dobra nie razatrecca i pakul białok nie pierastanie addzialacca i nia zrobicca adnastajnaja, kleistaja masa. Padavać henuju masu, jak było ŭžo skazana. 4) kali-b dzicia chacieła pić, što pry volnaści byvaje často, dyk možna dać kožnyja 1—2 hadziny paru łyžačak pracedžanaha rumianku, abo prosta niesałodžanaje harbaty.

Kali-b paśla 1—2 dzion nia było lepš, dyk, nia hledziačy na ŭsieńka, klikać dochtara. Kali-b paśla paru dzion chvory papraviŭsia, dyk pierachodzić da papiaredniaje jezy dziciaci treba nadta aściarožna, zaŭsiody pačynać ad mienšaje porcyi, jak pierad chvarobaju.

Dajučy dziciaci małako cieraz sysku, treba jaje paśla karmleńnia čyścieńka abmyć, sparyŭšy haračaju vadoju. Niedahlad za čyścinioju vykliča *hrybki* ŭ rocie. Dziračka ŭ syscy kab nia była zavialikaja. Jana maje być hetkaje vialičyni, kab małako vyciakała z jaje siaredniaje vialičyni kaplami. Flašku, z jakoje dzicia piło małako, vyparyć pierad tym, jak nalivać u jaje śviežaha małaka.

Havoračy ab čyścini pry karmleńni, nielha moŭčkam prajści nad h. zv. *„žujkami."* Často maci, chočučy supakoić dzicia, abo na't dumajučy, kab jaho nakarmić, razžoŭvaje chleb, miašaje jaho iz svajeju ślinaju, potym pasypaje cukram i zakruciŭšy ŭ kusok pałatna, daje žavać, ci lepš kažučy smaktać dziciaci. Inšym razam daje henuju žujku nie ŭ hanuččy a ŭ syscy, zatknuŭšy sysku karcom.

Nat hladzieć na niešta takoje hadka. Ci maci sama ŭziała-b, kali-b niechta narychtavaŭ hetkuju „smačnuju stravu"? Možna spadziavacca, što kožny chutčej zvanitavaŭ-by, kali-b mieŭ uziać u rot. Arhanizm značycca baronicca ad taho, što źjaŭlajecca niezdarovym, niehigijeničnym Dzicia biednaje, maleńkaje, nia ŭmieje baranicca, a akančalna pryvyknuć možna da ŭsiaho. Amal što nie zaŭsiody žujka kančajecca abo hrybkom u rociku, abo ahułam dzicia raschvarejecca i miecimie volnaść i vanity. Apračа hetaha dzicia trymajučy často henuju žujku maje nienarmalnaje vyrezyvańnie zuboŭ, nie havoračy ŭžo ab tym, što moža ahułam zadušycca abo karcom abo žujkaju, abo adnym i druhim.

Pačaŭšy ad 6-ha miesiaca možna pačać karmić takim sposabam, jak było pisana ŭ raździele ab adlučańni.

viestki z žyćcia biełaruskich emihrantaŭ, dziejnaść jakich uściaž ažyŭlajecca.

Tak, miž inšym, u **Čechasłavaččynie,** u Prazie — dzie tvorycca hałoŭny centr biełaruskaje emihracyi—stvorany „Biełaruski Fond" dzieła źbirańnia matarjalnych srodkaŭ na pakryćcio koštaŭ źviazanych z nacyjanalnaj biełaruskaj pracaj. Zahadčykam Fondu vybrany Staršynia Bieł. Rady V. Zacharka, skarbnikam — dr. J. Jermačenka; u Revizyjnuju Kamisiju — inž. V. Rusak, dr. A. Vituška i hram. K. Buška.

U Francyi biełaruskaja emihracyja ŭ najbližejšym časie maje vydavać novy biełaruski časapis „Беларуская Трыбуна." Dasiul vychodzić tam časapis „Рэха" i Biuleteń Biełaruskaha Chaŭrusu.

U Litvie Biełaruskaje Kulturna-Aśvietnaje T-va i Nacyjanalnaja Suviaź sklikajuć na 26 h. m. źjezd svaich siabroŭ.

U Ukraincaŭ

Źmieny ŭ UNDO. Nadoviačy adbyłasia narada Centralnaha K-tu UNDO, na jakoj źlikvidavana nutranaja sporka pavadyroŭ hetaj arhanizacyi. Adbylisia pieravybary Prezydyjum UNDO. Vybrany: pasoł Mudryj—staršynia, dr. D. Levicki—vice-staršynia, V. Kuźmovyč — hieneralny sakratar.

Usiačyna

Špitalnyja łožki. Na 10.000 nasielnictva majuć špitalnych łožak u špitalach: Niamieččyna 97, Kanada 92, Aŭstralija 83, Narvehija 82, Danija 65, Łatvija 63, čechasłavaččyna 54, Vuhryja 52, SSSR 28, Polšč 21. Ličba 21 u Polščy nia ŭsiudy stałaja: na 10 tysiač nasielnictva ŭ vajavodztvach Varšaŭskim, Lublinskim, Krakaŭskim i Lvoŭskim prypadaje 7 špitalnych łožak, u Vilenskim tolki 3 łožki. Najbolš prypadaje łožak u Paznanščynie i na Pamory.

Razumny zakon. U Danii ŭ parlamencie pasły padali prajekt zakonu, jaki paśla pryniaćcia parlamentam budzie abaviazyvać usich dziaŭčat ad 14 da 20 hadoŭ žyćcia da skančeńnia biazpłatnych kursaŭ chatniaj haspadarki. U Litvie hetkija kursy vielmi šyroka zarhanizavany samaŭradavymi arhanizacyjami.

Śluby prad statujaj Hitlera. Niamiecki ministar unutranych spraŭ vydaŭ rasparadžeńnie ab h. zv. cyvilnych ślubach. Hetaje rasparadžeńnie pastanaŭlaje, što h. zv. cyvilnyja śluby pavinny adbyvacca prad statujaj ci partretam Hitlera.

ROZNYJA VIESTKI

Z Polščy

Z Sojmu i Senatu. Referent budžetu ministerstva šlachoŭ padaŭ u budžetnaj sojmavaj kamisii, što Polšč maje ŭsich bitych darohaŭ 335,739 kilametraŭ. Kali paraŭniać darohi da liku nasielnictva, dyk na 10.000 duš prypadaje 18 klm. darohi ŭ Polščy. U Francyi na hetki lik duš prypadaje 166 kilm. darohi, navat u Rumynii ŭ dva razy bolš, bo 37 klm. na 10 tysiač duš. Čyhunkaj ciapier jeździać vielmi mnoha z roznymi źnižkami. Čyhunka ŭ rachunku asabovaha pieravozu mieła za hod 53 miljony zł. deficytu.

Z referatu budžetu ministerstva spraviadlivaści i pramovy ministra Hraboŭskaha daviedvajemsia, što ŭ Polščy jość dla 50 tys. asob miejsca ŭ turmach, a viaźniaŭ jość 70 tysiač asob. Raschody na ŭtrymańnie viaźniaŭ siahajuć da 100 miljonaŭ zł. u hod.

Samaŭradavyja vybary ŭ Hdyni. Nadoviačy adbylisia vybary ŭ miestavuju Radu ŭ Hdyni. Na 32 mandaty PPS zdabyła 15 mandataŭ, endeki—12 i OZN—5.

Polskaja demakratyčnaja moładź za sužyćcio z Biełarusami i Litoŭcami. U minułuju niadzielu polskaja demakratyčnaja moładź (PPS) ładziła ŭ Vilni akademiju pryśviečanuju 76 hadaŭščynie paŭstańnia 1863 hodu. Na hetaj akademii Bohdan Skaržynski šyroka pradstaviŭ i z naciskam adznačyŭ učaście ŭ paŭstańni 1863 h. Biełarusaŭ, Litoŭcaŭ i Žydoŭ. Pramoŭca śćvierdziŭ, što tvarec biełaruskaha nacyjanalnaha ruchu Kastuś Kalinoŭski byŭ pavadyrom paŭstańnia na ziemlach b. Vialikaha Kniaźstva Litoŭskaha, a Litoŭcy vystupili na paŭstańnie pad pavadyrstvam ks. Mackievića. U kancy pramoŭca padčyrknuŭ patrebu sužyćcia narodaŭ i źviarnuŭ uvahu na histaryčnyja fakty, jakija dajuć prykład, što suładnaje sužyćcio narodaŭ mahčymaje tolki tady, kali adnosna słabiejšych nie tasujecca ŭcisku z boku silniejšych i silniejšyja nia imknucca da vynaradaŭleńnia słabiejšych.

Z zahranicy

Z Zakarpackaj Ukrainy. U niadzielu 12 h. m. majuć adbycca vybary ŭ Sojm Zakarpackaj Ukrainy. Dziela praviadzieńnia hetych vybaraŭ centralny ŭrad Čechasłavaččyny naznačyŭ ministram Zakarpackaj Ukrainy hien. Prchalu, praciŭ jakoha vostra vystupili ŭkrainskija arhanizacyi, nasielnictva i salidarna ŭrad na čale z premjeram a. Vałošynam. Čechasłavacki ŭrad adnak naznačeńnia hien. Prchali nie adklikaŭ i jon prybyŭ u Zakarpackuju Ukrainu.

Razhrom respublikancaŭ u Hišpanii. Paŭstancy pad kamandaj hien. Franko pry pomačy italjanskich „dabravolcaŭ" zaniali Kataloniju i dalej nastupajuć na respublikancaŭ. Respublikanski ŭrad źbirajecca na emihracyju, a respublikanskaje vojska adstupaje i pierachodzić u Francyju.

Charvackaja prablema. Charvaty pastavili damahańnie Juhasłavii pryznańnia i vydzialeńnia charvackaj terytoryi dy ŭtvareńnia aŭtanomnaj federacyjnaj charvackaj respubliki ŭ hranicach Juhasłavii. Nad hetaj prablemaj nia moh prajšci moŭčki i ŭrad Juhasłavii: ciapier ministry, uradavyja kruhi i serbskija palityčnyja ŭhrupavańni naradžajucca i šukajuć formy raźviazańnia charvackaj prablemy.

Paštovaja skrynka

Kot S. Vaša dumka vielmi dobraja. Treba pašyrać drukavanaje słova. Adkrytyja ŭžo kioski i kniharni mohuć pradavać usialakija knižki i hazety. Na adkryćcio takoha kiosku treba mieć dazvoł starastva. Pašyrajcie biełaruskija hazety i knižki.

Ks. Vysokinski. Hrošy 5 zł. atrymali, ščyra dziakujem. Premiju vysłali. Hazetu pasyłajem akuratna. Za pravočańnie pieraprašajem.

Kazaroviec. Usich knižak u premii zamianić nia možam, bo pakazanyja Vami knižki nia našaha vydańnia. Zamianiajem što možam. Pišycie ŭ hazetu.

Lachovič. № 3 „Chr. Dumki" razyšoŭsia i my ŭ zapasie nia majem, dyk i Vam vysłać nia možam. Inšyja numary majem. № 1 „Ch. D." skanfiskavany.

Ahulny schod T-va
„Bieł.Katalick.Vydaviectva"

adbudziecca 13.III.39, u Vilni Zavalnaja 1—2, a hadz. 11.

Paradak dnia:

1. Spravazdača ŭradu, 2 Vybary novaha ŭradu i 3. Biahučyja spravy—(§§ 19, 21 i 22 statutu).

Kali-b na hadzinu 11-tuju nie sabrałasia naležnaja kolkaść siabroŭ, to schod adbudziecca važnym a hadz. 12-taj pry ŭsiakaj kolkaści siabroŭ.

Urad T-va

Padpiska na „Chr. Dumku": na hod—3 zał., na paŭhodu—1 zał. 50 hr., na try miesiacy—1 zał. Cana asobnaha numaru — 10 hr. Zahranicu padpiska ŭ dva razy daražej. — Adrys Redakcyi i Administracyi: Vilnia (Wilno), Zavalnaja vul. № 1—2.

Redaktor J. POŹNIAK
Рэдактар Я. ПАЗЬНЯК

Wydawca KS. AD. STANKIEWICZ
Выдавец КС. АД. СТАНКЕВІЧ

Drukarnia Białoruska im. Fr. Skaryny, Wilno, Zawalna 1 | Беларуская Друкарня ім. Фр. Скарыны, Вільня, Завальная 1.